

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ของชนกลุ่มน้อยบ้านดง(ชนมปี) หมู่บ้านดง หมู่ 4 และหมู่ที่ 8 ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรมความคิด ความเชื่อของชนกลุ่มน้อยบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม ระยะแรกของการศึกษาจะเป็น การสำรวจชุมชนโดยทั่ว ๆ ไป และหาช่องทางที่จะเข้าถึงข้อมูลพร้อมทั้งสร้างความคุ้นเคยกับ สมาชิกชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม 2549 - มีนาคม 2549 และเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน 2549 - กรกฎาคม 2549 ซึ่งเป็นการเข้าไปอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ เนื่องจากคณะผู้วิจัยมีความสนิทสนม คุ้นเคยกับเจ้าอาวาสวัดบ้านดงใต้, พระณัฐ สีต้อและนาง หลอง ดวงหอม เป็นการส่วนตัวและต่อมาภายหลังพระณัฐ สีต้อ ได้แนะนำให้รู้จักกับนายหล เยียดยอด ไวยาวัจฉกรณ วัดบ้านดงและเคยเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนเขื่อน 2 สมัย จากการเข้าไปหมู่บ้านระยะแรก ๆ จะไม่ค่อยเจอชาวบ้านอยู่ในบ้านมากนักเพราะเขาจะออกไป ทำงานนอกบ้านกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งต่อมาได้ทราบว่าถ้าจะนัดสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทางด้าน วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อต่าง ๆ จะต้องนัดในวันที่มีพิธีกรรมทางศาสนา เช่น วันขึ้น แรม 8 ค่ำ หรือวันขึ้นแรม 15 ค่ำ เพราะเขาจะเสียสละเวลามาทำบุญทั้งวัน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงนัด สัมภาษณ์และสังเกตในวันดังกล่าว จึงทำให้ไม่ประสบปัญหามากนักในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากทั้งสองหมู่บ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำการศึกษา และมองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านดงหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 8 ในหลาย ๆ มิติ ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจึงต้องอาศัยเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย

คณะผู้วิจัย ในฐานะเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ รวบรวมการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในการดำเนินการ

สัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยเข้าไปสังเกตความเป็นอยู่ของชุมชนเพื่อสอบถามความเป็นอยู่และบริบทของชาวบ้านด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการถ่ายภาพในชุมชน

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observstion) โดยคณะผู้วิจัยเข้าไปสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชนและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนด้วย เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเบื้องต้น

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Information Interview) ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่ทราบความเป็นมาในชุมชนเป็นอย่างดี เช่น เจ้าอาวาสวัดบ้านดง,เจ้าอาวาสวัดหนองแขม, ครูที่เคยสอนในโรงเรียนบ้านดง, ผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ เพราะบุคคลเหล่านี้ จะทราบเรื่องอย่างถูกต้อง โดยได้สนทนาพูดคุยกับบุคคลดังกล่าว ทำให้ทราบถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความคิดความเชื่อ ของชาวบ้านดง

ขั้นสุดท้ายสัมภาษณ์เจาะลึก (In depth Interview and Probe) สอบถามเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของชุมชนบ้านดง โดยวิธีการสนทนาพูดคุยเพื่อสร้างบรรยากาศ ในการสัมภาษณ์อย่างกันเองเพื่อให้ชาวบ้านให้ข้อมูลอย่างไม่ปิดบัง

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. วิถีชีวิตของชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

สภาพทั่วไปของหมู่บ้านดง(ชนมปี) ตำบลสวนเขื่อนด้านการปฏิบัติจริง ชาวบ้านดงที่อาศัยอยู่ที่ตำบลสวนเขื่อน จริง ๆ มีอยู่ 2 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 8 บ้านดง ตั้งอยู่ที่ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พื้นที่ของบ้านดงหมู่ที่ 4 ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบ้านถิ่น ทิศใต้ติดต่อกับบ้านดงใต้ หมู่ที่ 8 ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านสวนเขื่อน หมู่ที่ 1 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านหัวฝาย ตำบลกาญจนา พื้นที่ของบ้านดงหมู่ที่ 8 ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านโป่งศรี ตำบลบ้านถิ่น ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลป่าแดงและตำบลกาญจนา ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านสวนเขื่อน หมู่ที่ 1 ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านหัวฝาย ตำบลกาญจนา สภาพภูมิประเทศ อยู่ใน ที่ราบลุ่ม มีการรองรับการขยายตัวได้อย่างเพียงพอ มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 4,000 ไร่ อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ อาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านดง ทั้ง 2 หมู่บ้าน คือ ทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผัก และเก็บของป่า ซึ่งวิถีชีวิตของคนบ้านดงในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนมาเป็นอาชีพเกษตร รับจ้างขายแรงงาน รับราชการ ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และมีอาชีพทำไม้กวาดดอกหญ้าในครัวเรือน

ชาวบ้านดงจะอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ มีผู้ชายเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ผู้นำในที่นี้มีตัวแทนชื่อว่า “อะล้าปู” ผู้ที่จะอยู่ในตำแหน่งนี้จะต้องเป็นเชื้อสายเดียวกัน ผู้ชายที่ไม่ได้เป็นสายเลือดเดียวกันจะเป็นไม่ได้

การศึกษาชาวบ้านดงสมัยก่อนจะใช้วัดเป็นสถานที่ศึกษาแก่นบตรหลานซึ่งวัดในสมัยก่อนจะมีศาลาเพื่อใช้ในการปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาและยังเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่เด็กในชุมชนบ้านดง แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนบ้านดง(ธรรมราชาภรณ์อนุสรณ์) ศูนย์เด็กเล็กภายในวัด มีหอกระจายข่าว มีสถาบันสงฆ์ 2 แห่ง คือวัดดงเหนือและวัดดงใต้

2. วัฒนธรรมด้านวัตถุ

การแต่งกาย ชาวบ้านดงในอดีตทั้งหญิงและชาย นิยมใช้ผ้าที่ทอด้วยมือหรือทอด้วยกี่ และปลูกฝ้ายไว้ใช้ทอผ้าใช้เอง ตัวเสื้อจะเป็นสีขาวย สวมคู่กับผ้าถุงที่มีพื้นสีดำแล้วชั้นด้วยสีเหลือง เรียกว่า “ซิ่นตามะนาว” กางเกงจะมีลักษณะครึ่งเข่า เรียกว่า เตี่ยวกี หรือกางเกงขาก้วย แต่การแต่งกายปัจจุบันจะเป็นการแต่งกายตามพื้นเมือง คือ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและการรับจ้างทั่วไป จึงสวมใส่เสื้อผ้าที่มีสีเข้มหรือสีดำ จึงแต่งกายด้วยผ้าหม้อฮ่อม

การสร้างบ้านเรือน ของชาวบ้านดง ในสมัยก่อนจะสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่ ซึ่งหาได้ตามหมู่บ้านหรือตามป่าละเมาะใกล้ ๆ แล้วนำมาสร้างบ้าน ส่วนหลังคาบ้านก็ใช้วัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ เช่น ใบไม้ที่มีขนาดใหญ่ (คนเมืองเรียกตองตึง), หญ้าคา นำมาทำเป็นตับจาก ลักษณะบ้านจะเป็นบ้านที่ยกพื้นใต้ถุนสูงพอประมาณ ซึ่งสามารถเลี้ยงสัตว์เลี้ยงได้ มีห้องนอนเพียง 1 ห้อง มีที่นอกชานไว้สำหรับเป็นที่พักผ่อนของทุกคนในบ้าน ส่วนที่สำคัญของตัวเรือนซึ่งมีการใช้เครื่องใช้ต่าง ๆ มากก็คือ ครัวไฟ ซึ่งมักจะอยู่มุมใดมุมหนึ่งของบ้าน และมักกรุด้วยฝาไม้ไผ่ ซึ่งมีลักษณะโปร่ง สำหรับการถ่ายเทควันไป อันเกิดจากการปรุงอาหารต่าง ๆ แต่การระบายอากาศก็อาจจะไม่ทันการณ์ บางบ้านจึงเจาะช่องหน้าต่างที่มีฝาปิดในลักษณะหับเผย โดยใช้ไม้ค้ำยันเอาไว้ ซึ่งเป็นการสร้างบ้านเรือนง่าย ๆ แต่ปัจจุบันการสร้างบ้านเรือนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย เช่น วัสดุที่ใช้อาจจะไม่ใช่ไม้แต่เป็นการสร้างบ้านด้วยอิฐ ปูน และมีลักษณะเป็นชั้นครึ่งหรือสองชั้น แล้วแต่ฐานะของเจ้าของบ้าน

ของใช้ในครัวเรือน เนื่องจากชาวบ้านดงจะนิยมบริโภคข้าวเหนียวเป็นหลัก จะต้องมีการกินต่าง ๆ คือจะมีหม้อหนึ่ง และไหข้าว ในอดีตจะใช้หม้อดินและไหข้าว ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปทรงกระบอกกลมวง ทำมาจากไม้เนื้อแข็ง เจาะรูห่าง ๆ ประมาณ 6-7 รู เอาไว้รองด้านล่าง

กัวะข้าว ลักษณะเป็นถาดไม้ เป็นรูปทรงกลมหรือสี่เหลี่ยมก็ได้ เอาไว้ใช้คนข้าวที่นึ่งสุกแล้วเพื่อไม่ให้ข้าวร้อนจนเกินไป แล้วจะมีไม้สำหรับคนข้าวหรือที่เรียกว่า ไม้พาย

ถ้วย ชาม จาน ที่ใช้จะนิยมใช้ ถ้วย จาน ชาม ช้อน สังกะสี เพราะสามารถนำ ติดตัว ไปในที่ต่าง ๆ หรือเวลาย้ายสถานที่ที่อยู่ หรือย้ายบ้าน เวลาตกหรือกระทบกับสิ่งของอื่น ๆ ก็ไม่ แตกแต่ในปัจจุบันก็นิยมใช้ถ้วย จาน ชามที่ทำจากพลาสติกแทนบ้านเพราะมีราคาถูกกว่า และมีสี สวย สถานที่ทำพิธีกรรมต่าง ๆ หรือวัด จะมีสภาพเก่า ๆ ไม่มีศาลา เป็นสถานที่ปฏิบัติกิจกรรม ทางศาสนา ส่วนพระพุทธรูปที่ชาวบ้านตั้งให้ความเคารพ สักการะในอดีตจะเป็นพระพุทธรูปที่ เกาะสลักจากไม้สัก

อาหารและยาชาวบ้านจะอาศัยอยู่กับธรรมชาติ เวลาป่วยไข้ ในอดีตจะยังไม่มี สาธารณสุขเข้ามาดูแล ชาวบ้านจะดูแลกันเองโดย มีผู้ที่มีความรู้ทางยาสมุนไพร มารักษากันเอง โดยการออกเก็บสมุนไพรจากหมู่บ้านหรือป่าละเมาะใกล้ ๆ หมู่บ้าน แล้วนำมาต้ม หรือบดตาม วิธีการที่ได้สืบทอดกันมาใช้ในการรักษา แต่ปัจจุบันนิยมใช้การรักษาทางแพทย์แผนปัจจุบันมาก ขึ้น เลยทำให้ความรู้ทางสมุนไพรลดลง

3. วัฒนธรรมทางความเชื่อ จารีตประเพณี

พิธีกรรมการแต่งงาน

หนุ่มสาวในหมู่บ้านจะมีการไปมาหาสู่ในละแวกบ้านใกล้เรือนเคียง ส่วนมากจะไม่ นิยมแต่งงานกับคนต่างหมู่บ้าน ชายหนุ่มจะไปเที่ยวหาหญิงสาวที่บ้านโดยพ่อ แม่ หรือคนใน ครอบครัวไว้รู้กับทั้งสองฝ่าย เมื่อมีการตกลงปลงใจกันแล้ว ฝ่ายชายจะให้ฝ่ายหญิงไปอยู่ที่บ้าน ฝ่ายชายก่อนสัก 5 – 7 วัน แล้วฝ่ายชายจึงนำขันหมากเพื่อไปขอขมาจากพ่อ แม่ ฝ่ายหญิง จะมี ปลาแห้ง ปลาแดดเดียว (ปลาหิว) ใส่ถาด และไปขอพ่อ แม่ ฝ่ายหญิง แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็น เงินทอง เหมือนทั่ว ๆ ไป

พิธีกรรมการเกิด

หญิงที่ตั้งครรภ์แก่ใกล้คลอดสมัยก่อนจะไม่มีโรงพยาบาลและสาธารณสุขเข้ามา เกี่ยวข้อง จะทำการคลอดเองโดย ใช้หมอต้าแยในหมู่บ้านทำการคลอด โดยหมอต้าแย จะให้ เตรียมน้ำร้อน, เชือก หรือ ด้าย, ไม้ไผ่ เอาไว้หลังจากที่เด็กคลอดออกมาแล้วหมอต้าแยก็จะเอา เชือก หรือด้าย มัดสายสะดือ แล้วเอาไม้ไผ่ตัดสายสะดือ แล้วนำเด็กไปอาบน้ำอุ่นแล้วนำสายสะดือไปฝังใต้ถุนบ้าน เมื่อคลอดแล้วแม่ไม่ต้องทำอะไรให้อยู่ไฟ ส่วนอาหารก็ให้รับประทานอาหาร ที่ไม่มีรสจัด

พิธีกรรมงานศพ

พิธีกรรมดั้งเดิมของชาวบ้านที่มีคนตาย จะใช้เสื่อที่ทำจากพืชชนิดหนึ่ง เรียกว่า “กก” มาถักเป็นเสื่อแล้วนำมาห่อร่างกายของผู้ตาย แล้วนำไปฝัง เมื่อสังคมเปลี่ยนไปพิธีกรรมฝังศพ

ก็เปลี่ยนไป จากการนำเสื่อมาพันศพก็เป็นการบรรจุศพในโลงที่ทำด้วยไม้ แล้วนำไปฝัง แต่ปัจจุบันนิยมเผาเพราะไม่เปลืองพื้นที่

พิธีวันขึ้นปีใหม่

ชาวบ้านดงจะนับถือเทวดา กันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พอถึงประเพณีวันขึ้นปีใหม่ จะมีงานในระหว่างวันที่ 13 – 15 เมษายน ของทุก ๆ ปี ผู้ที่ทำหน้าที่ประกอบพิธี คือ อ๊ะลำปู้ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ผู้สืบทอดจะต้องเป็นผู้สืบสายเลือดเดียวกัน สกุลเดียวกัน ปัจจุบันผู้ที่มีตำแหน่งเป็น อ๊ะลำปู้ คือ นายแก้ว สีต้อ ในวันที่ 15 เมษายน ของทุก ๆ ปี จะเป็นวันพญาวัน ชาวบ้านดงจะมีการรดน้ำ ดำหัวผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือผู้สูงอายุและสร่งน้ำพระ และชาวบ้านจะมีพิธีกรรมร่วมกันในแต่ละครอบครัว มารวมกันที่ศาลเทวดาของชาวบ้านซึ่งอยู่กลางทุ่งนา ซึ่งชาวบ้านจะนำเอาดอกไม้สีขาว (ดอกฝ้าย) ชาวบ้านดงเชื่อว่าเป็นดอกไม้บริสุทธิ์ รูป เทียน น้ำส้มป่อย ข้างหนึ่งปั้นเป็นก้อนๆ น้ำอ้อย เป็นเครื่องสักการะ อ๊ะลำปู้ วันที่ 13 เมษายน ของทุกปี จะมีการขนทรายเข้าวัดและก่อเจดีย์ทราย จำนวน 109 กอง มีจ้อกระดาศ (ตุง หรือธง) สีขาวปักที่กองเจดีย์ทราย เชื่อกันว่าถ้าทำแล้วจะทำให้พ้นเคราะห์กรรมทั้ง 108 เพื่อเป็นสิริมงคลจึงก่อกองทราย จำนวน 109 กอง

คติธรรมความเชื่อ

ความเชื่อในเรื่องโชคลาง ชาวบ้านดงในสมัยก่อนจากคำบอกเล่า เชื่อว่าถ้าเข้าไปทำมาหากินในป่าเขาเชื่อว่า ลางบอกเหตุ ก็คือสิ่งที่บอกเหตุล่วงหน้าว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เช่น การที่นึ่งข้าวเป็นสีแดง ดำน้ำพริกครกทะเล ฯลฯ อาจเป็นลางบอกเหตุเกิดขึ้น ว่าบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลนั้นจะมีเรื่องร้ายแรงเกิดขึ้น ชาวบ้านจะทำพิธีตักบาตรและสะเดาะเคราะห์ ถ้าไม่ทำจะทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิต

การเดินทางออกจากบ้านต้องหาวันดี วันเสียของแต่ละวันเพื่อเป็นสิริมงคลในการเดินทาง ให้ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ

ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ ชาวบ้านดงมีความเชื่อว่า การนับถือเทวดา นามว่า ออละนะห์ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก็ยังมีให้เห็นอยู่ ซึ่งจะมีลักษณะสถูปหรือศาลเล็ก ๆ ซึ่งจะทำไว้บนอกซาน เขาเชื่อว่าสถูปหรือศาล จะเป็นที่สิงสถิตของเทวดา เพราะชาวบ้านดงเชื่อในเรื่องของเทวดา มากกว่าภูต ผี ปีศาจ

ความเชื่อและประเพณีที่นับถือ การนับถือผี ปู่ ย่า ตา ยาย คือ ผีบรรพบุรุษ ชาวบ้านจะปลุกหอไว้ทางทิศหัวนอน ทำด้วยไม้ แต่ในปัจจุบันก็คือ ศาลถ้าคนในบ้านมีพิธีทำบุญทั้งงานมงคล และงานอวมงคล ก่อนตะวันขึ้น บอกก่อนเพื่อเป็นการบอกกล่าวเพื่อให้เป็นสิริมงคล ผีปู่

ย่า ตา ยาย ผีประจำหมู่บ้าน เป็นผีที่คอยปกป้องคุ้มครองภัยอันตราย ซึ่งชาวบ้านจะมีพิธีการเลี้ยง ผีปู่ ย่า ตา ยายที่ดอนปู่ตา คือ เขตหวงห้าม ส่วนใหญ่ดอนปู่ตา เป็นป่าที่มีต้นไม้ใหญ่อายุนับร้อยปี ชาวบ้านเชื่อว่าหากไปตัดต้นไม้หรือยิงนกบริเวณดอนปู่ตา ผีปู่ ย่า จะโกรธ จะทำให้ชีวิตมีแต่สิ่งอัปมงคล ชาวบ้านจะมีวิธีการเลี้ยงผีบ้าน ซึ่งจะเตรียมอาหาร คาว หวาน ไปร่วมพิธี

การตานขันข้าว

เป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านเชื่อว่า การทำบุญอุทิศส่วนกุศล หรือทาน ขันข้าวไปให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ช่วยทำให้ดวงวิญญาณของผู้ที่ตายไปได้รับข้าวของที่ญาติพี่น้องอุทิศส่วนกุศลไปให้ การตานขันข้าวของชาวบ้าน เขาจะนำเอาอาหารคาว หวาน ใส่ถาดไปถวายพระกันเป็นส่วนใหญ่

การบูชาท้าวทั้งสี่ (ตัวตั้งสี่)

เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมานาน เป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการอัฐิเชิญเทวดาทั้งสี่ทิศ มารับเครื่องสังเวย การตั้งตัวตั้งสี่ ชาวบ้าน จะเลือกทิศตะวันออกของบ้าน ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ทิศตะวันออกเป็นทิศที่มีแต่ความรุ่งโรจน์ เป็นมงคล และมีปู่อาจารย์ (พ่ออาจารย์) วัดมาทำพิธีในตอนเช้าตรู่ ก่อนตะวันขึ้น หรือชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า ก่อนไก่โห่

ประเพณียี่เป็ง

เป็นประเพณียี่เป็ง จะจัดขึ้นช่วงวันที่ 14 -15 ค่ำ แรม 1 ค่ำ ชาวบ้านจะมาตานเฮียนน้อย และต้นกล้วยพฤกษ์ ซึ่งจะทำก่อนพระอาทิตย์ขึ้น ชาวบ้านตั้งเชื่อว่า พระที่มารับตานของ จะต้องเป็นพระที่มีพรรษา 4 ผู้ที่ล่วงลับถึงจะได้รับของที่ได้อุทิศให้และสิ่งสำคัญ คือจะมีการเตรียมธรรม 1 กัณฑ์ คือ กรรมวาจา เข้าตรู่วันขึ้น 15 ค่ำ ชาวบ้านจาทานขันข้าว ตอนสายจะมีการตักบาตรผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านจะนุ่งขาว ห่มขาวเข้าวัด ตั้งแต่วันขึ้น 14 ค่ำ ประมาณ 9 นาฬิกาของแรม 15 ค่ำ จะมีการเตรียมกัณฑ์เทศน์ และฟังเทศน์กัน

ประเพณีการปูจาข้าว

ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ถ้าได้ปูจาข้าว แล้วจะทำให้ผู้ที่มีเคราะห์ก็จะกลับกลายเป็นดี เพราะฉะนั้น แต่ละครอบครัวจะทำการปูจาข้าวเดือนละ 1 ครั้ง คือช่วง 8 ค่ำของทุกเดือน โดยนำมาทำที่วัดแต่ละครอบครัวก็จะเตรียมเสื้อผ้าของแต่ละคนมารวมกัน เสื้อผ้าเป็นเสื้อผ้าที่ขอบหรือใส่บ่อย ด้ายมงคล คนละ 1 วา และมีข้าว อ้อย หมาก พลุ เมียง นูหรี โบขนุน ไม้ค้ำ ไบมะเต๋อจ่อ (ตุ้งหรือธง)

พิธีกรรมการเข้าเบิก (สวดเบิก)

พิธีกรรมเข้าเบิก หรือพิธีกรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งส่วนมากเขาจะทำการเป็นหมู่บ้าน ซึ่งจะทำพิธีที่ทางแยกเข้าหมู่บ้าน เขาเชื่อว่าถ้าทำพิธีกรรมเข้าเบิกจะเป็นการไล่สิ่งชั่วร้ายออกไป และทำให้หมู่บ้านเป็นสิริมงคลอยู่กันอย่างร่มเย็น ซึ่งพิธีกรรมจะนิมนต์พระสงฆ์ เป็นเลขสี่ คือ 3, 5, 7, 9 รูป เป็นต้น

5.2 อภิปรายผล

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยบ้านดง เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จากบรรพชนรุ่นหนึ่งไปสู่บรรพชนอีกรุ่นหนึ่งมาตั้งแต่โบราณ

1. วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ เช่น การแต่งกาย การสร้างบ้านเรือน ของใช้ในครัวเรือน สถานที่ทำพิธีกรรม อาหารและยาต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน ด้วยสภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปตามไปด้วย ดังที่ ณรงค์ เสงี่ยมประชา¹ กล่าวว่า ลักษณะของวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต Way of life หรือแบบแผนการดำรงชีวิต design for living ของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นผลจากการช่วยกันสร้างสรรค์ของมนุษย์ และได้มีการปรับปรุงดัดแปลงสิ่งใดที่ไม่ดีหรือล้าสมัยก็เลิกใช้ไป สิ่งที่ดียังคงเอาไว้ใช้ต่อไป เช่น การเพาะปลูก เดิมใช้แรงงานสัตว์ต่อมาเห็นว่าล่าช้าและล้าสมัย จึงประดิษฐ์หรือซื้อเครื่องจักรมาใช้เพาะปลูกทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น วัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลง Change และมีการปรับตัวได้ และมีใช้ของคนใดคนหนึ่งแต่เป็นของส่วนรวม สังคมยอมรับถือปฏิบัติ มิใช่บุคคลใดบุคคลหนึ่งยอมรับถือปฏิบัติเท่านั้น

2. วัฒนธรรมทางความเชื่อและจารีต เช่น พิธีกรรมการแต่งงาน พิธีกรรมการเกิด พิธีกรรมงานศพ พิธีกรรมการขึ้นบ้านใหม่ ความเชื่อในเรื่องโชคลาง การदानขันข้าว การบูชาท้าวทั้งสี่ ประเพณียี่เป็ง การบูชาข้าว การเข้าเบิก (สวดเบิก) ดังที่ณรงค์ เสงี่ยมประชา² ว่าวัฒนธรรมในลักษณะความเชื่อนี้ เป็นความเชื่อทางศาสนาหรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ สังคมทุกสังคมมีความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่รูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง เมื่อมีความเชื่อซึ่งเป็นภาคทฤษฎี ก็มีพิธีกรรมซึ่งเป็นภาคปฏิบัติ พิธีกรรมทางศาสนานี้อาจเป็นสิ่งเดียวกันกับ

¹ ณรงค์ เสงี่ยมประชา **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพฯ : พิศัยอักษร, 2537) หน้า 30-32.

² เรื่องเดียวกัน , หน้า 33.

ชนบทรอบเนินมประเพณี ซึ่งสมาชิกของสังคมยึดถือสืบเนื่องกันมา และผู้ประกอบพิธีกรรม ก็คือ พระสงฆ์ในศาสนาพุทธ และคนทรงหรือหมอผีในสังคมที่เชื่อในเรื่องผี สาง เทวดา

3. ความเชื่อที่อิงหลักทางพุทธศาสนา ความเชื่อเป็นตัวกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของคน ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป ระบบความเชื่อเป็นเรื่องราวที่ผู้ก่อสร้างขึ้นเป็นจิตวิญญาณของสังคมที่ สอดแทรกที่มีอยู่ในสังคมและชุมชน อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็น คติความเชื่อที่สอดแทรกในการดำรงชีวิตทั้งสิ้น เช่น เชื่อในเรื่องกรรม เชื่อในเรื่องผี เชื่อถือว่า ทิศตะวันตกเป็นทิศไม่ดี เชื่อในเรื่องของต้นไม้ ดังที่ ผจจจิต อธิคมนันทะ¹ กล่าวว่า ระบบความ เชื่อและศาสนามีที่มาจากความกลัวของมนุษย์ ความกลัวในปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ยังไม่ สามารถอธิบายได้ด้วยหลักเหตุผล ระบบความเชื่อและศาสนาจึงเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวเป็นเสมือนสื่อ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่มนุษย์อธิบายไม่ได้ การดำเนินชีวิตของคนไทยส่วนหนึ่งอิทธิพลของพุทธ ศาสนาสอดแทรกในชีวิตชาวไทยให้ความเมตตา กรุณา มีความสงสารในผู้ด้อยกว่า มีความเชื่อ ในกฎแห่งกรรม เชื่อในเรื่องบาปบุญ และความเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากไตรภูมิ กถา สอดแทรกเรียนรู้ถึงชีวิต

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัย เห็นว่ามีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

เป็นที่น่าสังเกตว่าบ้านดง ทั้ง 2 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 8 จะมีวัดและ พระสงฆ์จำพรรษาอาศัยอยู่ วิถีชีวิตของคนในชุมชนจะผูกพันอยู่กับวัดและความเชื่อทาง พระพุทธศาสนา ซึ่งสังเกตได้จากวัฒนธรรมต่างๆ ที่แสดงออกตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายจะ เกี่ยวข้องกับวัดและพระสงฆ์ ในภาวะนี้เพื่อให้เกิดความสำนึกและความรับผิดชอบต่อชุมชน พระสงฆ์ก็ย่อมมีหน้าที่ช่วยเหลือให้คนในชุมชนพ้นจากความทุกข์ ด้วยการอาศัยหลักความเมตตา กรุณาของตนเอง เพื่อเป็นประโยชน์ ต่อชุมชนและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ให้กับคนในชุมชนได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรจะมีการศึกษาวิจัย วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนกลุ่มอื่น ๆ ในจังหวัดแพร่ และจังหวัดใกล้เคียง ที่มีลักษณะและมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองเพื่อจะได้อนุรักษ์และเผยแพร่ ต่อไป

¹ ผจจจิต อธิคมนันทะ, *สังคมและวัฒนธรรมไทย*, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง: กรุงเทพฯ), 2539, หน้า 73-86.